

Spre o nouă identitate a stângii occidentale

SUMAR

- **Introducere** 5
- **Congresul Partidului Socialist Francez** 6
- **Partidul Socialist Francez – încercarea de recâștigare a puterii**..... 10
- **Modelul social european sub presiunea schimbărilor**..... 13
- **Social-democrația și criza din Irak**..... 17
- **Analiză asupra mișcărilor anti-mondializare**..... 24
- **Concluzii** 27

Introducere

O dată cu dispariția sistemului sovietic, la începutul anilor 90, stânga politică a intrat într-o criză identitară cu efecte importante asupra evoluțiilor politice și sociale în cadrele naționale și europene. Dispariția “modelului”, a sistemului de referință față de care se defineau forțele politice de stânga, a generat nevoia re poziționării pe eșichierul politic prin reformularea doctrinară și noi strategii politice care să răspundă noilor provocări impuse de mondializarea neoliberală re născută. Refondarea stângii democratice se desfășoară pe două coordonate: actualizarea valorilor și principiilor originare și demarcarea de spectrul politicilor neoliberale. Acestea din urmă au cunoscut, o dată cu dispariția sistemului socialismului de inspirație stalinistă, un adevărat boom cultural, ideologic și politic.

Nu numai mari puteri precum SUA sau Marea Britanie au militat pentru o globalizare cu ample deschideri economice și financiare, în spiritul liberalismului, dar și instituții internaționale, ca FMI sau BM, și-au construit strategia de susținere a tranziției economice din noile state democratice pe concepții și modele neoliberale.

În acest context, social-democrația occidentală, singura forță politică de stânga cu impact, a fost confruntată cu semnificative provocări doc-

trinare, politice și pragmatice. Ea a trebuit să re gândească ansamblul ofertelor sale strategice de remodernizare a societăților dezvoltate și a celor în tranziție pentru a se contrapune valului neoliberal. Reușitele sunt secvențiale, iar oferta politică nu a putut întotdeauna să se particularizeze în fața celei liberale.

După un deceniu și jumătate de reformulări doctrinare, căutări politice și strategice, timp în care partidele socialiste sau social-democrate din Occident s-au aflat la guvernare sau în opoziție, stânga democrată continuă să fie preocupată de aflarea răspunsurilor la marea provocare a sfârșitului secolului XX: afirmarea unui model original, propriu, consolidat, viabil de cultură și strategie politică modernizatoare a lumii contemporane.

Pentru a ilustra câteva dintre manifestările stângii europene pe acest parcurs al definirii noii identități politice, am ales evoluțiile politice ale Partidului Socialist Francez, aflat în opoziție și preocupat de relansarea sa pentru a recâștiga puterea, reacția Internaționalei Socialiste în fața crizei irakiene, care a modificat serios premisele securității și stabilității internaționale precum și mișcările antiglobalizare, a căror acțiuni sociale par înclinate spre un nou radicalism.

Congresul Partidului Socialist Francez

(Dijon 16-18 iulie 2003)

Opțiuni doctrinare

În cadrul Congresului PSF s-au prezentat 5 moțiuni, reprezentând diverse curente politice din interiorul partidului. Acestea sunt:

- A. „Pentru un Partid Socialist puternic”
- B. „Utopia”
- C. „Pentru un nou Partid Socialist”
- D. „Moțiunea militantă. Relansarea stângii”
- E. „O altă cale pentru o lume nouă”

Numărul mare al moțiunilor se explică prin efortul socialiștilor francezi de a relansa partidul în societatea franceză și în cadrul mișcării socialiste internaționale. Moțiunea care a avut cea mai largă susținere și care a ieșit câștigătoare a fost cea prezentată de Francois Hollande, președintele partidului.

De remarcat că, în timpul congresului s-a încercat o sinteză a moțiunilor, acțiune care nu s-a finalizat.

Mesajul acestor moțiuni este unul comun: social-democrația franceză se redefinește sub presiunea sfidărilor interne și internaționale ale începutului de secol.

Principiile doctrinare care structurează moțiunile sunt: solidaritatea, justiția socială și șansele egale de acces, mai multă umanitate și progres social.

Teme și mesaje comune celor 5 moțiuni

I. Viitorul Europei

Starea actuală:

- În pofida faptului că social-democrația a dominat politic Europa anilor '90 (13 din 15 țări occidentale au avut guverne social-democrate), ea nu a reușit să își impună identitatea asupra Europei. Construcția noii Europe are la bază mecanisme neoliberale, social-democrații neinsistând pentru reglementări comune care să asigure politici de

solidaritate și politici sociale la nivel continental;

- Stânga modernă europeană nu a reușit să reglementeze economia de piață, ci a gestionat funcționarea ei în regim neoliberal;
- Criza irakiană a relevat dezbinarea politică a țărilor europene.

Soluții:

- Europa federală și democratică, în care deciziile se iau pe baza majorității;
- Europa popoarelor, în care există o delimitare clară între responsabilitățile europene și cele naționale; clarificarea chestiunii transferului de suveranitate;
- Constituție europeană, care să exprime principiile democrației, solidarității, justiției sociale și laicității;
- Guvern european responsabil în fața Parlamentului european;
- Europa socială;
- Dezvoltarea durabilă a economiei; o economie care îmbină dinamica și regulile pieței cu activități și servicii publice;
- Europa frontierelor bine delimitate, Europa partener al regiunilor limitrofe (extinderea influenței europene, prin tratate de colaborare cu țările învecinate, construirea regiunii de colaborare Europa-zona mediteraneană);
- Relansarea Partidului Socialiștilor Europeni ca organizație politică activă, promotoare a idealului solidarității și progresului social.

II. Un nou sistem internațional

Starea actuală:

- Desfășurarea crizei irakiene a demonstrat existența unei lumi unipolare, dominată de SUA;
- Globalizarea accelerată se realizează în regim neoliberal;

- Decalajele dintre țări s-au accentuat;
- Inegalitățile sociale s-au adâncit.

Soluții:

- O mondializare în slujba popoarelor;
- Multipolarismul centrilor de putere mondială;
- Europa unită, partener și nu vasal al SUA;
- Relansarea ONU ca instituție de garantare a securității internaționale;
- Respingerea filosofiei războiului preventiv, ca instrument al democratizării lumii;
- Instituții juridice internaționale care să garanteze drepturile cetățenilor și să îngrădească regimurile dictatoriale;
- Sprijinirea dreptului pe forță.

Elemente specifice fiecărei moțiuni**A. Moțiunea „Pentru un partid socialist puternic”**

Inițiatori: François Hollande, prim-secretar PSF, Dominique Strauss-Kahn, Laurent Fabius, Jack Lang, Bertrand Delanoë.

Grupul: dominant.

Voturi obținute: 60.405 (61,37 %).

Orientarea: stânga-centru

I. Viitorul Europei**Soluții:**

- Delimitarea competențelor UE și cele ale statelor naționale;
- Charta drepturilor fundamentale trebuie integrată în Constituție;
- Laicitatea instituțiilor europene;
- O politică a ocupării depline a forței de muncă;
- Tratatul social, componentă a noii Europe;
- Pactul euro-mediteranean, parteneriate preferențiale cu țările vecine UE;
- Un sistem de apărare european, o carte albă a obiectivelor comune în domeniul politicilor de apărare.

II. Un nou sistem internațional**Soluții:**

- Promovarea unei ierarhii a normelor, care să stea la baza acțiunilor internaționale (ex. drepturile fundamentale ale salariaților, convențiile pentru

protecția mediului, a dreptului sau a sănătății);

- Un nou internaționalism al stângii democratice, refondarea solidarității sociale pe baza promovării unei coerențe sporite între politica internă și cea internațională;

- Reforma pentru transparență și control parlamentar a FMI, BM, OMC;

- Introducerea în Acordul General asupra Comerțului și Serviciilor a unei prevederi referitoare la exceptarea privatizării serviciilor publice;

- Constituirea Consiliului de Securitate Economică și Socială, cu participarea tuturor statelor, care să înlocuiască G8, clubul țărilor cele mai bogate care adoptă hotărâri cu impact planetar;

- Redistribuirea bogăției mondiale, prin anularea datoriei celor mai sărace state, inițierea ajutoarelor pentru proiecte de dezvoltare;

- Introducerea impozitului asupra mondializării, pentru a finanța sarcinile comune ale umanității;

- Lupta împotriva paradisurilor fiscale.

B. Moțiunea „Utopia”

Inițiatori: Franck Pupunat.

Grupul: „Utopia”.

Voturi obținute: 1.029 (1,05 %).

Orientare: la dreapta moțiunii Hollande.

I. Viitorul Europei**Soluții:**

- Cetățenia europeană, dreptul de vot pentru instituțiile europene al fiecărui cetățean;

- Adăugarea dimensiunii sociale la Charta fundamentală a drepturilor;

- Charta trebuie să aibă putere juridică, astfel încât să reprezinte un instrument-sprajin în lupta cetățeanului cu inegalitățile sociale, economice, instituționale;

- Serviciu de interes general, care să evalueze domeniile în care este nevoie de serviciu public, să deosebească între activități profitabile și cele non-profit, de interes general;

- Constituirea unui fond european, care să subvenționeze serviciul public în țările cu resurse mai reduse;

- Nevoia unui model alternativ la liberalismul economic haotic; Bancă europeană subordonată Parlamentului;

- Parlamentarul european să aibă aceeași legitimitate cu cel național; delimitarea circumscripțiilor regionale în fiecare stat și alegerea candidaților pe principiul listelor sistemului proporțional;

II. Un nou sistem internațional

Soluții:

- Opțiunea pe termen lung, un guvern mondial, rezultat din votul cetățenilor;
- Organizațiile internaționale, OMC, FMI, trebuie subordonate ONU;
- Curtea Internațională de Justiție și Curtea Penală Internațională să dobândească putere de acțiune asupra tuturor statelor;
- Consiliul Economic și Social investit cu puteri similare Consiliului de Securitate;
- Raporturile economice internaționale să aibă la bază nu numai principiile și reglementările economiei de piață, ci și pe cele ale drepturilor omului;
- Dezvoltarea durabilă mondială să îmbine principiile economiei de piață cu principiile redistribuirii și accesului la servicii publice generale (educație, sănătate, cultură);
- Delimitarea clară între sectorul concurențial, privat și activitățile de interes public, general.

C. Moțiunea „Pentru un nou partid socialist”

Inițiatori: Arnaud Montebourg și Vincent Peillon.

Grupul: “Noului Partid Socialist”

Voturi obținute: 16.620 (16,88 %).

Orientarea: între grupul Hollande și aripa stângă.

I. Viitorul Europei

Soluții:

- Parlamentul european desemnat pe baza votului popular direct;
- Transparență și control parlamentar pentru Banca europeană;
- Constituția europeană trebuie să respingă tendința de transformare a învățământului, culturii și sănătății în servicii cu preponderență ,profitabile;
- Democratizarea și apoi extinderea UE;
- Internaționalizarea politicii de stînga; trans-

formarea Partidului Socialiștilor Europeni într-un organism democratic, politizat, care să promoveze opțiunile comune ale social-democrației transnaționale;

II. Noul sistem al relațiilor internaționale

Soluții:

- Reglementări pentru îngrădirea libertății de acțiune a concernelor multinaționale;
- Diviziunea internațională a muncii și liberalizarea comerțului mondial, respectarea drepturilor omului, ale femeii și copilului la muncă;

D. Moțiunea militantă „Relansarea stângii”

Inițiator: Marc Dolez.

Grupul: militant.

Voturi obținute: 4.309 (4,38 %)

Orientarea: la stînga moțiunii Hollande dar mai îndepărtată de aripa radicală

I. Viitorul Europei

Soluții:

- Delimitarea clară a atributelor de suveranitate pe care statele sunt în măsură să le transfere instituțiilor UE; se propune ca Uniunii să îi revină responsabilitățile politicii externe, de apărare, monetare, armonizare fiscală, cooperare cu alte țări; statele să se preocupe de educație, sănătate, cultură;
- Relansarea PSE ca forță politică credibilă, membri partidelor social-democrate naționale să fie automat membri ai PSE;
- Instituirea unei taxe asupra mișcării capitalurilor și speculației bursiere;
- Convocarea unei largi reuniuni a stângii europene, care să decidă asupra strategiei de răspuns la sfidările globalizării neoliberale.

II. Un nou sistem de relații internaționale

Soluții:

- Anularea datoriei țărilor sărace;
- 1% PIB european dedicat ajutorului pentru dezvoltare;

- Recunoașterea suveranității alimentare naționale a popoarelor, ca măsură pentru a soluționa criza agro-alimentară a țărilor slab dezvoltate.

E. Moțiunea „O altă cale pentru o lume nouă”

Inițiatori: Jean-Luc Mélenchon și Henri Emauelli.

Grupul: „de angajament”.

Voturi obținute: 16.070 (16,33 %).

Orientarea: aripa radicală de stânga a partidului.

I. Viitorul Europei

Soluții:

- Instituirea Adunării Constituante, care să decidă asupra fizionomiei instituțiilor politice ale Europei; (Franța, Germania și Belgia ca țări promotoare pentru o asemenea inițiativă);

- Țărilor care aderă la UE trebuie să li se propună un Tratat Social și criterii de convergență sociale, prealabile integrării;

- Redefinirea statutului NATO și nevoia unui

sistem propriu de apărare europeană.

Mesajul de politică internă al celor 5 moțiuni este structurat pe marile teme ale dezbaterilor actuale din societatea franceză și reprezintă un răspuns alternativ la reformele inițiate de guvernul Raffarin, care au generat o puternică nemulțumire socială:

- Relansare stângii unite, în care centrul de coagulare să fie PSF;

- Prezervarea serviciilor publice ca instrumente ale solidarității sociale;

- Descentralizarea educației, numai în contextul asigurării resurselor financiare și fără a pune în pericol scopul esențial al instituțiilor educative publice, cel al accesului și șanselor egale la educație;

- Revizuirea sistemului de pensii, fără a diminua din drepturile deja dobândite;

- Protecție salarială și un control sporit asupra sistemului de taxe și impozite plătite de agenții economici;

- Susținerea democrației sociale, a inițiativei cetățenești.

Partidul Socialist Francez – Încercarea de recâștigare a puterii

Congresul PSF de la Dijon

În perioada 16-18 mai 2003 a avut loc la Dijon congresul Partidului Socialist Francez, primul de după alegerile din 21 aprilie 2002, alegeri care au însemnat o înfrângere drastică a socialiștilor și un avans puternic al extremei drepte.

PSF intenționează să transmită mesajul că este un partid care s-a refăcut după alegerile din 2002 și că această revenire este marcată de trecerea de la opoziția critică la una care însoțește critica cu programe alternative concrete la programele guvernamentale. În acest scop, în decursul ultimelor opt luni membrii PSF au avut de ales între cinci moțiuni propuse de diverse grupări din cadrul partidului. Moțiunea câștigătoare a fost cea a prim-secretarului PSF, François Hollande, care a fost reales în funcția de prim secretar al PSF. În urma votului membrilor PSF, moțiunea Hollande a devenit programul oficial al partidului. Această moțiune – apreciată aproape unanim din exterior ca un viraj spre stânga al partidului – vizează două obiective: refacerea partidului și conceperea unui nou program politic. De asemenea, Hollande a anunțat că obiectivul PSF la următoarele alegeri este de 30% din voturi. O altă componentă a acțiunii PSF este încercarea de coagulare a stângii (Partidul Comunist, Mișcarea Ecologistă) în jurul său, argumentând că doar unită stânga franceză va avea șansa ca la alegerile din 2007 să răstoarne dreapta de la putere.

Probleme interne

Deși statutul PSF cere congresului să ajungă la o sinteză a moțiunilor prezentate, la Dijon această sinteză nu s-a produs, în primul rând datorită opo-

ziției autorilor moțiunilor care s-au situat pe locurile 2 și 3. La aripa stângă a partidului se situează aripa Jean-Luc Mélenchon și Henri Emanuelli, proponenti ai moțiunii care s-a situat pe locul 3 (16,56% din voturi). Grupul „Lumea nouă” dorește „ruptura de trecut”, întărirea legăturilor partidului cu „strada” și straturile defavorizate ale societății și este grupul cel mai favorabil unei alianțe cu Partidului Comunist. Între aripa stângă și grupul Hollande se află grupul Noului Partid Socialist, condus de Arnaud Montebourg și Vincent Peillon, care respinge atât radicalismul revoluționar al grupului lui Mélenchon și Emmanuelli, cât și socialismul birocratic al lui Hollande, militând pentru un socialism „de angajament”. Moțiunea propusă de acest grup s-a situat pe locul 2 cu 16,70% dintre voturile membrilor PSF. Împreună, opoziția internă la aripa Hollande se cifrează la cca. 30% și, paradoxal, ea vine tot dinspre stânga, în condițiile în care și moțiunea Hollande este considerată de stânga.

Din punct de vedere organizatoric, congresul de la Dijon a însemnat reconfirmarea echipei lui Hollande în fruntea partidului. Echipa este compusă în majoritate din foști miniștri, cum ar fi Dominique Strauss-Kahn (fost ministru al economiei și finanțelor), Laurent Fabius (de asemenea, fost ministru al economiei și finanțelor), Jack Lang (fost ministru al culturii), Bertrand Delanoë (primarul Parisului). De asemenea, ea cuprinde 90% dintre parlamentarii PSF.

În ceea ce privește receptarea publică a celor din echipa Hollande, dintre persoanele considerate de către francezi cele mai capabile de a conduce PSF, Hollande conduce cu 14%, urmat de Dominique Strauss-Kahn și Laurent Fabius (12%), Jack Lang și Bertrand Delanoë (11%). În ceea ce pri-

vește șansele la prezidențiale, clasamentul prezintă o situație inversată: primele locuri sunt ocupate în toate sondajele de Delanoë, Strauss-Kahn, Lang, Fabius și Martine Aubry, în timp ce Hollande le urmează. În aceleași clasamente, membrii celorlalte facțiuni – Henri Emmanuelli și Arnaud Montebourg – sunt devansați de cei din echipa Hollande.

Trecutul politic al membrilor echipei Hollande a fost un motiv de critică din partea unor alte fracțiuni ale PS, în special din partea lui Arnaud Montebourg, fondatorul curentului „Nouveau Parti Socialiste”. O altă critică care i s-a adus lui Hollande este că și-a creat echipa din personalități care nu au viziuni politice asemănătoare – aceste critici vin dinspre stânga PSF și se referă la includerea în echipa Hollande a „social-liberalilor” Laurent Fabius și Dominique Strauss-Kahn. Se poate afirma însă că Hollande a mizat pe notorietatea acestor personalități, cu riscul de a fi perceput în interiorul și în afara partidului ca neaducând o înnoire necesară în PSF și chiar cu riscul de a crea impresia că moțiunea sa este orientată spre stânga, în timp ce multe dintre persoanele din conducerea PSF sunt persoane de orientare moderată și care au fost implicate în guvernul Jospin și în eșecul drastic de la alegerile din 2002.

PSF și scena politică franceză

Reorientarea spre stânga a PSF eliberează un spațiu mai mare la centru, unde activează UDF (Union pour la Démocratie Française). Este de aceea posibil ca relațiile dintre UDF și UMP (Union pour un Mouvement Populaire, de guvernământ) să se încălzească, mai ales în vederea alegerilor regionale.

Toate acestea se petrec într-un context în care estimările în privința potențialului succes electoral al partidului socialist sunt rezervate. Circa 62% dintre francezi consideră că PSF nu are un program real pentru anii viitori. 59% nu cred în capacitatea PS de a coaliza stânga în jurul lui. 56% cred că și în eventualitatea că ar face-o, nu ar fi o forță reală care să pună probleme guvernului J.-P. Raffarin. În fine, circa 51% nu cred că PSF va reveni la putere în anii următori. Tendința se menține din februarie 2003.

În ceea ce privește părerea favorabilă/defavorabilă, Partidul Socialist, Partidul Comunist și Frontul Național înregistrează un scor negativ (PSF – 43% la 49%, PCF – 18% la 68% și FN – 12% la 78% părere defavorabilă), în timp ce UDF are 52% scor favorabil la 33% defavorabil, verzii – 52% la 40%, iar UMP 47% la 37%. Tendința opiniei favorabile PSF este în scădere în ultimele două luni.

Programul politic propus de moțiunea Hollande

În ceea ce privește programul politic socialist, moțiunea Hollande propune o radicalizare a acestuia. Principiile de la care pleacă sunt lupta împotriva mondializării, împotriva liberalismului economic bazat pe libertate pieței, împotriva primatului mondial american. Acest program este rezumat în 20 de angajamente pe care PSF și le ia. Aceste angajamente privesc situația internă și situația internațională (în special construcția europeană) și se axează pe teme tradiționale ale discursului socialist. În ceea ce privește politica internă, moțiunea Hollande vizează creșterea salariilor, reducerea șomajului, nereformarea sistemului de pensii, accentuarea statutului laic al statului francez, combaterea discriminărilor de orice fel, abandonarea descentralizării, susținerea serviciilor publice, menținerea anumitor sectoare în administrația statului (educația, cultura, transportul etc.).

Moțiunea Hollande și construcția europeană

În ceea ce privește Europa, acțiunea PSF vizează patru chestiuni: construirea unui partid socialist european, dezvoltarea instituțională europeană, politica socială europeană, politica externă comună și de apărare.

PSF pledează pentru construirea unui Partid Socialist european puternic, transnațional, cu conducători aleși și modalități de dezbatere comună a problemelor. În vederea alegerilor europene din 2004, PSF propune partenerilor din partidul socialist European un program comun.

În ceea ce privește dezvoltarea instituțională, PSF militează pentru următoarele:

- generalizarea votului cu majoritate calificată

în toate problemele care țin de competența Uniunii, dispărând astfel necesitatea unanimității votului.

- președintele Comisiei să fie ales din rândul majorității alese din Parlamentul European, Comisia urmând să funcționeze după logica unui guvern responsabil în fața parlamentului

- reglementarea unei cetățenii europene, odată cu statuarea în Constituția europeană a unei Carte a drepturilor cetățenești

În ceea ce privește o politică socială comună europeană, PSF are următoarele obiective:

- ocuparea integrală a forței de muncă și coeziunea socială trebuie să fie obiectivele Comisiei

- Instaurarea coeziunii sociale printr-un Tratat social care să instituie criteriile de convergență ce garantează drepturile sociale, un salariu minim și o armonizare a protecției sociale

- neprivatizarea serviciilor publice: poșta, energie, transporturi, control aerian, educație, cultură, sănătate

- dezvoltarea durabilă, care să fie stimulată prin demararea la nivel de Uniune a unor mari lucrări de interes colectiv european (căi ferate, lucrări în domeniul energiilor neconvenționale, protejarea mediului)

În privința politicii externe europene, obiectivele PSF sunt următoarele:

- o politică fermă pentru Europa ca „putere”

- reglementarea chestiunilor legate de frontierele UE, de parteneriatele cu vecinii UE de la est și sud și de cooperarea privind dezvoltarea acestora precum și securitatea și circulația persoanelor

- realizarea unui pact euro-mediteranean, având ca parteneri preferențiali statele maghrebiene

- integrarea TOM DOM-urilor în politica externă europeană ca legătură privilegiată între nord și sud

- definirea intereselor comune de securitate, care să derive din obiectivele politice comune

- adoptarea unei clauze de apărare colectivă, a unui buget comun de apărare care să permită stabilirea unei politici industriale comune în ceea ce privește armamentul

În plus, PSF pledează pentru politica de avangardă („politica nucleelor”) în ceea ce privește politica externă și de apărare. „Avangarda” de state care ar putea să impulsioneze această politică ar putea să fie formată fie din

cele șase state fondatoare ale Europei (Franța, Germania, Belgia, Luxemburg, Olanda, Italia), fie din state aflate deja în zona Euro. În orice caz, pentru Franța relația cu Germania urmează a fi foarte importantă. În context european, poziția ideologică a PSF este, din nou, una radicalizantă. PSF intenționează să reprezinte esența stângii europene, în contextul în care SPD și Partidul Laburist s-au îndreptat explicit spre politici economice de centru.

În privința instituțiilor europene, se poate observa că PSF încearcă să se raporteze la construcția europeană prin accentul pus pe o acțiune comună a partidelor socialiste și prin structurarea unor instituții și politici comune. PSF încearcă astfel să asigure urmărirea obiectivelor tradiționale legate de protecția socială, în condițiile în care anumite competențe de politică fiscală și monetară au fost cedate Bruxellesului, iar coordonarea politicilor economice europene, chiar când 13 din 15 state aveau guverne de stânga, a fost imposibilă.

Deși PSF continuă să se considere un partid european, se poate observa o reconsiderare a principiilor sale în privința construcției și extinderii europene. PSF avertizează asupra pericolului de „diluare” a proiectului european în condițiile unei extinderi rapide a UE. Referirea implicită este la divergențele apărute între statele europene în perioada conflictului din Irak și la temerea că admiterea statelor candidate, prin predilecția lor către SUA, ar putea submina proiectul european, mai ales în ceea ce privește politica externă și de apărare.

O altă chestiune importantă este predilecția PSF pentru o acțiune cu majoritate de voturi în cadrul instituțiilor UE, mecanism care ar avantaja statele cu un număr mare de reprezentanți în instituțiile care funcționează pe baza reprezentării proporționale a statelor. Cu alte cuvinte, deși PSF pledează deschis pentru o acțiune suprastatală în ceea ce privește PESC, în contextul în care criza irakiană a pus în evidență divergențe care ar putea să blocheze dezvoltarea PESC în condițiile în care funcționează principiul unanimității, el se bazează în fapt tot pe o logică statală (statul ca deținător al voturilor).

Modelul social european sub presiunea schimbărilor

1. Modelul social-european

Abordările sociale ale UE de până acum s-au limitat la unele dispoziții comune cu caracter general și la recomandări adresate guvernelor statelor membre. Aceste dispoziții și recomandări fac referire în special la mobilitatea cetățenilor europeni în interiorul granițelor Comunității, la necesitatea unor condiții de muncă decente și la principiul egalității salarizării (pentru munca egală) în cazul bărbaților și femeilor. Creșterea demografică și inversarea îngrijorătoare a raportului dintre populația activă și cea pasivă, pe de o parte, precum și schimbarea priorităților la nivelul politicilor inter-guvernamentale (majorarea cheltuielilor pentru PESK, în defavoarea politicilor sociale), pe de altă parte, au contribuit la reformarea „Europei sociale”, care a avut ca reper maximal modelul social-democrat suedez. Cultivarea, în rândul cetățenilor, a unei culturi dependente de stat, explică în parte amploarea mișcărilor sociale din țări cu economii de piață consolidate (Franța, Austria). Mai mult, economia unor state ca Germania, Franța (care fac parte și din G7) intră în concurență cu economia SUA. Pe fondul convergenței și a liberalizării treptate a discursului politic la nivel european (inclusiv al guvernelor de centru-stânga), practica decizională a guvernelor europene occidentale a căpătat un pronunțat accent liberal. Social-democrația europeană nu a reușit până acum să își impună identitatea asupra Europei.

În ultima vreme, se observă în domeniul politicilor sociale o apropiere între reacțiile social-democrației aflate la guvernare și oferta partidelor de centru-dreapta. Practic, forțele politice se

confruntă cu serioase dificultăți în gestionarea resurselor financiare pentru politici publice la standardele anilor 70. Cauzele sunt sociodemografice, economice și politice.

În acest domeniu, ce produce efecte imediate asupra electoratului, partidele de centru-stânga nu au formulat în toate cazurile soluții care să satisfacă clasa salarială. Propunem mai jos o analiză comparativă a politicilor publice formulate de guverne de centru-dreapta (Franța și Austria) sau centru-stânga (Germania). Persistența unor zone de nediferențiere a acestor politici nu face decât să scadă impactul social al partidelor socialiste și social-democrate.

2. Franța: proiectul de reformă a pensiilor

Proiectul de reformă a pensiilor propus de guvernul de centru-dreapta (conservatorii și liberalii democrați) al lui J.-P. Raffarin este văzut ca o soluție pentru normalizarea raportului dintre angajați și pensionari. Presiunile politice de blocare a reformei au venit, pe de o parte, dinspre sindicaliști și asociațiile profesorilor, iar pe de altă parte, dinspre aripa moderată a Uniunii pentru o Mișcare Populară (de guvernământ) și opoziția, de stânga, formată din socialiști și comuniști. Guvernul a acceptat să facă anumite concesii în privința descentralizării în domeniul educației, anunțând că va aloca 80 milioane euro pentru sprijinirea programelor de autonomie liceală și universitară, dar a refuzat să facă vreo concesie referitoare la sistemul de pensii. Câteva dintre prevederile proiectului de reformă au generat ample manifestații, dar guvernul a refuzat orice concesie. Problemele

aflăte în divergență sunt:

- Prelungirea și egalizarea vârstei de pensionare, pentru femei și bărbați, de la 60 la 65 de ani, iar pentru categoriile superioare de muncă, de la 50, respectiv 55 de ani la 55 de ani, respectiv 60 de ani; în funcție de ierarhia funcțiilor se va aplica o reducere de ani de până la maxim 2,5 ani;

- Repartizarea proporțională a pensiilor și susținerea unui fond de rezervă, ceea ce ar stimula „solidaritatea dintre generații”;

- Mărirea perioadei de cotizare de la 37,5 ani, cât este în prezent, la 40 de ani în 2008, pentru ca în 2010 să se ajungă la 41 de ani perioada pentru care se poate beneficia de plafonul complet de pensie;

- Persoanele între 15-35 de ani vor beneficia, proporțional cu vârsta, de reduceri la cotizație;

- Persoanele care doresc să muncească mai mult decât durată maximă de cotizare, vor beneficia de o reducere de 3%, din 2008, în urma aplicării *coeficientului de prelungire*, pe o durată maximă de 5 ani;

- Creșterea cu 5% a venitului minim garantat, începând cu ianuarie 2004 (pentru cei care au atins 40 de ani de cotizare);

- Creșterea bazei de impozitare cu 5,5% începând cu 1 iulie a.c.

Ca urmare a acestor prevederi ale proiectului de lege a pensiilor, Partidul Socialist Francez (PSF) și-a anunțat intenția de a depune o moțiune simplă, iar Partidul Comunist (PCF) cere asumarea răspunderii guvernului pentru proiectul pensiilor. Opoziția (PSF și PCF) respinge ideea de reformă a sistemului de pensii, nemulțumirile fiind în special în ceea ce privește prelungirea perioadei de cotizare, a vârstei de pensionare și negarantarea unui plafon fix de pensii. Prin urmare, socialiștii propun:

- Garantarea unui plafon fix de pensii, reprezentând 75% din salariul mediu obținut de angajat;

- Cerințele de cotizare să țină cont de speranța de viață, efortul de contribuție, situația familială;

- Când s-a ajuns la nivelul maxim de cotizare, angajatul să beneficieze de toate drepturile chiar dacă nu a împlinit limita de vârstă.

Prevederile PSF converg cu programul lor po-

litic, prin care militează pentru nereformarea sistemului de pensii, menținerea anumitor sectoare în administrarea statului, descentralizare minimă etc., iar pe plan european, pentru o politică socială europeană comună, care să garanteze și să apere drepturile sociale ale angajaților, să le ofere un salariu care să nu pună în pericol puterea de cumpărare.

3. Austria: „Pachetul economic de austeritate”

Guvernul Schuessel (format din ÖVP - conservatorii și FPÖ - extrema dreaptă), a propus „pachetul economic de austeritate” susținând că, prin prevederile sale, se apropie de cerințele UE. Deși este neobișnuit, o parte din conservatori ÖVP, aripa moderată din FPÖ, opoziția de centru-stânga (formată din social-democrați și ecologiști), precum și majoritatea sindicatelor s-au unit pentru organizarea unor ample mișcări sociale, încercând să facă presiuni asupra guvernului pentru a renunța la „pachetul economic de austeritate”. Social-democrații au depus 300 de amendamente, urmate de o petiție, susținută de 400 000 de semnături, în vederea organizării unui referendum. Ei consideră că proiectul de reformă este un „regres social major” și diminuează posibilitățile de afirmare a tinerilor. Verzii reproșează guvernului că a alocat mai mult la bugetul de apărare neglijând astfel fondul de pensii. Pe de altă parte, sindicatele au depus un proiect de rezoluție încercând să convingă guvernul să renunțe la pachetul de legi.

Sub presiunea grupărilor din coaliția de guvernământ, precum și a mișcărilor sociale, guvernul a făcut anumite concesii, dar nu a renunțat la:

- prelungirea duratei de cotizare de la 40 la 45 de ani;

- prelungirea și egalizarea vârstei de pensionare de la 59 de ani (pentru bărbați) și 57 de ani (pentru femei) la 65 de ani;

- înăsprirea condițiilor pentru aprobarea anticipată a ieșirii la pensie;

- reduceri substanțiale la bugetul serviciilor de asigurări sociale;

- reducerea bugetului la educație, ceea ce impune concedieri masive;
- scăderea indemnizației de șomaj și accident;
- reducerea plafonului de pensii cu 10% până la 40%, obligând angajații să recurgă la sistemul de pensii private.

4. Germania: Agenda 2010

Cel mai consistent program de reformă economică în Europa de Vest, Agenda 2010, este cel propus de cancelarul Schröder, ca urmare a creșterii numărului de șomeri care a depășit 4 milioane în 2002, cauza fiind „structurală” și nu doar „conjuncturală”, așa cum s-a crezut. O mare parte din coaliția aflată la guvernare (aripa conservatoare din SPD și ecologiștii), susținătoare a politicii lui Schröder, consideră că este necesară redefinirea statului social german.

Principalele prevederi din Agenda 2010 sunt:

- crearea de noi locuri de muncă, renunțarea la protecția persoanei în caz de concediere, salariile compensatorii vor fi limitate; concedierea să fie previzibilă;
- angajările pe durată limitată, fără includerea unor avantaje suplimentare;
- selecția socială mai riguroasă a angajaților (în funcție de durata de prestare a muncii, vârsta, atribuții);
- reducerea indemnizației de șomaj și reducerea duratei de acordare a indemnizației de șomaj de la 32 luni la 12 luni; pentru persoanele care au împlinit 57 de ani, dacă fac dovada că au cotizat 64 luni în ultimii 7 ani, vor beneficia timp de 18 luni de indemnizația de șomaj;
- scăderea ajutoarelor sociale;
- încurajarea pensionarilor de a se reîncadra în muncă;
- modernizarea sistemului de sănătate - creșterea contribuțiilor de sănătate, îmbunătățirea serviciilor medicale, modernizare ofertei de servicii;
- pensionarii care pot să muncească trei ore pe zi, li se acordă o sumă fixă și beneficiază și de anumite scutiri de impozit;
- reformarea sistemului social prin „cuplarea”

dintre indemnizația de șomaj și beneficiile sociale (ambele rezultat al cotizațiilor);

- proiectarea unei scheme speciale de ajutor care oferă un bonus la primele salarii, unui număr de 100 000 de tineri, cu vârste între 15-25 de ani, care optează pentru angajarea în muncă;
- reajustarea pensiilor nu se va mai face în funcție de venitul mediu, ci în funcție de ultimul venit obținut;
- creșterea progresivă a vârstei de pensionare la 65 de ani (în 2035).

Creștin-democrații, liberalii și aripa stângă din SPD care se opun politicii lui Schröder consideră că economisirea nu este o măsură de ieșire dintr-o criză „conjuncturală”, iar, dimpotrivă, reducerea ajutoarelor sociale va crește șomajul. Mai mult, aripa stângă din SPD condamnă Agenda 2010, întrucât vine în contradicție cu principiile social-democrate.

5. Implicațiile

proiectului de Constituție Europeană

Un pas important a fost făcut prin proiectul Constituției europene care prevede compatibilizarea și convergența treptată a politicilor sociale naționale la nivelul UE. Constituția europeană consolidează cadrul european legislativ comun, prin care să se asigure funcționarea și armonizarea politicilor de reformă economică dintre state, menținerea stabilității prețurilor, precum și o coordonare mai strânsă între statele care au trecut la moneda euro. Pe de altă parte, *Carta europeană a drepturilor fundamentale*, ce se va constitui ca parte integrantă a Constituției europene, militează pentru protejarea drepturilor sociale și acordarea de ajutoare sociale indivizilor (în caz de șomaj, boală, invaliditate, maternitate), după principiile solidarității și a justiției sociale.

Construcția noii Europe are la bază mecanisme neoliberales, social-democrații nereușind până acum să impună reglementări comune care să asigure politici de solidaritate și politici sociale la nivel continental. *Carta europeană a drepturilor fundamentale* afirmă principiile social-democrate

(protejarea drepturilor sociale ale indivizilor în condițiile evoluției economice) aducând astfel o echilibrare a punctelor de vedere dintre membrii UE. Mai mult, cele două documente (*Constituția europeană* și *Carta...*) doresc să vină în sprijinul țărilor candidate la UE și să se constituie ca un cadru legislativ comun, deschis cooperării și admiterii de noi membri.

6. Potențiale revizuri ale modelului social-european

Partidele conservatoare aflate la putere în **Austria** (împreună cu extrema dreaptă) și în **Franța** (împreună cu liberalii democrați) încep să radicalizeze caracteristicile neo-liberale ale modelului social-european: politica de ocupare deplină a forței de muncă (*full employment*), distribuția proporțională a plafonului de pensii, reducerea indemnizațiilor de asigurare socială (de sănătate, de boală, de șomaj, alocația pentru copii), prelungirea și egalizarea vârstei de pensionare, sistemul privat de pensii și de sănătate etc. În încercarea de conservare a status-quo-ului, opoziția politică (social-democrații austrieci; socialiștii francezi și ecologiștii), împreună cu aripa de stânga din partidele conservatoare aflate la guvernare și sindicaliști, au încercat să blocheze procesul de reformă, dar au obținut puține concesii.

În **Germania**, situația politică este distinctă, în sensul că asistăm la o deplasare spre centru a SPD (aflat la guvernare cu ecologiștii), întrucât Agenda 2010 se apropie mai mult de modelul social promovat de guvernele de centru-dreapta, din Austria și Franța și se depărtează de politica social-democrată din aceste țări.

Prin politicile de reformă socială Germania, Franța, Austria subminează prevederile sociale ale *Cartei europene a drepturilor fundamentale* (mai ales cele referitoare la condițiile de muncă, protejarea tinerilor și menținerea ridicată a asigurărilor sociale). **În virtutea principiilor de solidaritate**

și celui al împărțirii echitabile a responsabilităților la nivelul UE, agendele sociale ale acestor state impun revizuri la nivelul modelului social european și ridică standardele de admitere a noilor state, care rămân deocamdată membrii unei piețe comune. Această tendință ar dezavantaja statele mici, cu economii slab dezvoltate, viitoare membre ale UE, având astfel cel puțin două consecințe: revizuirea criteriilor de aderare și renegocierea condițiilor de acordare a tranșelor financiare de către instituțiile și organizațiile internaționale.

Este de așteptat ca măsurile de reformă a sistemelor sociale să producă efecte electorale însemnate. În Germania, mai ales în partea sa estică, foștii comuniști își vor intensifica activitatea politică în scopul colectării nemulțumirilor față de Agenda 2010. În Franța, dacă guvernul Raffarin va rămâne consecvent în promovarea reformei sistemului de pensii, Partidul Socialist are o bună oportunitate de a câștiga semnificative procente electorale. Cazul Austriei este destul de complicat deoarece chestiunile sociale sunt strâns legate de problema străinilor, a emigrației legale sau ilegale.

Dincolo de specularea conjuncturală de către diverse partide a acestei probleme, Europa rămâne cu probleme structurale: statutul de mare putere nu poate fi obținut decât prin creșterea performanțelor economice, mai mari investiții militare și, deci, reducerea cheltuielilor sociale. Actualul model european este, în cea mai mare parte, o moștenire a războiului rece în care Europa s-a putut concentra pe dezvoltarea unor foarte ambițioase proiecte sociale și din rațiuni geostatice. Aceea de a face față blocului sovietic. Astăzi, reformarea statului social nu beneficiază însă de o strategie socială coerentă din partea social-democrației. Strategie care să confirme standardele sociale obținute până acum, iar reformarea sistemului politic să garanteze noi mijloace de acces pentru grupurile defavorizate sau noii excluși.

Social-democrația și criza din Irak

Criza din Irak, derularea conflictului gestionat cu precădere de SUA și Marea Britanie, reprezintă chestiuni grave de politică internațională, cărora social-democrația a încercat să le formuleze răspunsuri adecvate prin care să armonizeze valorile păcii, umanismului și progresului cu pragmatismul politic al reconstrucției unui nou dinamism al relațiilor politice internaționale de securitate.

Așa cum reiese din atitudinea manifestată la începuturile crizei irakiene și în momentul intervenției militare a SUA, Internaționala Socialistă nu a reușit să adopte o atitudine politică care să fie asumată de toate forțele politice care aparțin acestui for. De asemenea, ea nu a reușit să își impună în organizații politice și de securitate punctele de vedere privind depășirea acestei crize.

1. Punerea problemei

Premisa de la pornește demersul nostru analitic este aceea că miza pe termen lung a crizei irakiene (pe lângă rezolvarea ecuației geostrategice din Orientul Mijlociu prin îndepărtarea regimului Saddam Hussein și controlul asupra resurselor energetice) este modul în care va fi articulat sistemul internațional, dacă acesta va rămâne **unipolar** sau va deveni **multipolar**.

În termeni de definire geopolitică și geostrategică, criza irakiană pune în evidență o radicală modificare a modului de a concepe poliile geopolitice ai lumii. Dacă în anii războiului rece Occidentul era o definiție aproape obiectivă și palpabilă (Cortina de Fier, Zidul Berlinului) din punct de vedere geopolitic și geostrategic, după jumă-

tatea anilor `90 se poate vorbi despre disoluția lentă a acestuia ca spațiu unificat în trecut de un discurs de securitate comun. Mișcările în contrast pe care membri ai acestei foste identități geopolitice le-au făcut în contextul crizei irakiene atestă că disoluția a atins un stadiu avansat. Această modificare a definiției Occidentului are consecințe directe pentru actori care aveau discursuri de securitate în opoziție cu acesta: Rusia, China, statele din Orientul Mijlociu. Acestea nu se mai percep ca opuse unui bloc monolitic politic, militar și civilizațional. Occidentul se transformă în două zone la care aceste state se raportează: una de rang similar, o putere „regională” – Europa, cealaltă - SUA - o putere globală.

2. Rezoluția de la Roma – cadru și idei directoare

Rezoluția de la Roma a Internaționalei Socialiste (20-21 ianuarie a.c.) a stabilit o serie de idei generale ale cadrului de acțiune pentru partidele socialiste din întreaga lume în chestiunea Irakului. Acestea se înscriu pe linia politicii ONU de dezarmare pașnică a regimului de la Bagdad. În conformitate cu tradiția antirăzboinică a Internaționalei Socialiste, rezoluția pune accent pe rezolvarea crizei prin intermediul instituțiilor ONU și pe evitarea folosirii forței militare pentru dezarmarea acestei țări. Totuși, se manifestă o oarecare îngrijorare cu privire la situația grea a populației și la posibilele discriminări împotriva opoziției democratice.

În ciuda acestei rezoluții menită a asigura congruența pozițiilor social-democrate, se remarcă di-

ferențe între partidele social-democrate în privința crizei irakiene.

Pozițiile partidelor socialiste europene (din țările membre sau candidate la aderare în UE) variază în funcție de situarea lor în cadrul sistemului intern și în funcție de situarea geografică a statului respectiv.

3. Diviziunea dintre partidele socialiste aflate la guvernare și cele în opoziție din Europa

Dacă luăm în considerare situarea partidelor socialiste în sistemul intern, la guvernare sau în opoziție, diferențele nu sunt deloc relevante. Partidele socialiste se află la guvernare într-o serie de țări europene, atât în vest cât și în est, cum ar fi Marea Britanie, Germania, țările scandinave, Polonia, Cehia, Ungaria și România. Cu toate acestea pozițiile lor variază în funcție de situarea geografică (în vest sau în est). Același lucru poate fi spus și despre partidele aflate în opoziție. Nu există, așadar, diferențe în funcție de situarea la guvernare sau în opoziție.

3.a. Diviziunea geografică est-vest între partidele socialiste europene

Dacă analizăm situația geografică a partidelor socialiste europene se remarcă o diviziune clară între partidele din vest și cele din est. Mai precis, **partidele social-democrate din vest, indiferent dacă sunt la guvernare sau în opoziție, dezaproabă intervenția americană asupra Irak-ului**, cu excepția notabilă a Partidului Laburist din Marea Britanie, **iar cele din est susțin această intervenție**. O analiză a unora dintre pozițiile celor mai importante partide socialiste europene poate evidenția anumite tendințe. Astfel se remarcă șase cazuri, ilustrate de exemple concludente, ale acestor partide: **1)** partide la guvernare opuse războiului - **SPD**; **2)** partide în opoziție, condamnând războiul, la fel ca și partidul la guvernare - **PSF**; **3)** partide în opoziție, condamnând războiul în contradicție cu partidul la guvernare - **PSOE**; **4)** par-

tid la guvernare parțial favorabil războiului – **Partidul Laburist**; **5)** partide la guvernare favorabile războiului - **PSD** și **6)** partide în opoziție favorabile războiului – **PS Bulgar**.

În cazul **Partidului Social-Democrat din Germania (SPD)**, poziția sa este consecventă cu tradiția partidului. Mai precis, social-democrații germani s-au opus întotdeauna folosirii forței ca mijloc de rezolvare a unor dispute internaționale, cu excepția majoră a Primului Război Mondial. În recenta campanie electorală din toamna anului 2002, poziția antirăzboinică a social-democraților germani s-a coroborat cu o poziție de distanțare față de Statele Unite și o încurajare a dezvoltării separate a comunității de securitate europene, poziție aprobată de cea mai mare parte a populației. În aceste condiții, criza irakiană a potențat dezvoltarea unei retorici antiamericane a SPD, criticată de administrația americană și chiar de opoziția creștin-democrată.

În cazul **Partidului Socialist Francez (PSF)**, există o mai veche tendință de a se opune acțiunii armate. Încă de la începutul secolului XX socialiștii francezi s-au opus războiului chiar și atunci când interesul național o cerea, din principiu, ca în cazul ilustrului om de stat Jean Jaures, asasinat din cauza convingerilor sale pacifiste. Odată cu formarea instituțiilor europene, poziția socialiștilor a fost influențată din ce în ce mai mult de tema evitării unei subordonări față de Statele Unite în domeniul securității, temă împrumutată din curentul politic gaullist. În prezent, deși în opoziție, socialiștii francezi, susțin politica guvernului, susținută și de majoritatea populației, de opoziție față de impunerea unipolarismului american, preferând o alternativă a securității europene coagulate în jurul UE și restrângerea rolului NATO.

Poziția **Partidului Socialist Muncitoresc Spaniol (PSOE)** este cea mai radicală și mai vehementă, deoarece este în opoziție cu politica guvernului spaniol, de susținere a Statelor Unite. Tradiția antirăzboinică a PSOE pornește încă de la Răz-

boiul Civil, când activitatea sa a fost interzisă, iar represiunea franchistă a lăsat urme adânci în conștiința socialiștilor spanioli. Deși în anii 80 a susținut intrarea țării în NATO, PSOE nu a ezitat să critice poziția americană în special în legătură cu politica hegemonică a SUA în America Latină, dar și în legătură cu formarea unei Identități Europene de Apărare separate de NATO. În prezent, opoziția populației față de un atac american și susținerea atacului de către guvernul conservator creează premisele clare ale unei alinieri de principiu, dar și de conjunctură, a PSOE la tabăra antirăzboinică.

În cazul **Partidului Laburist** din Marea Britanie, situația este ceva mai complexă. De obicei, laburiștii englezi se situau întotdeauna pe poziții mai puțin războinice decât conservatorii. În acest sens sunt remarcabile ascensiunea la putere a lui Clement Atlee în 1945, după ce țara fusese secătuită de război, și poziția militant pacifistă din anii 70, când, sub conducerea lui James Callaghan, Partidul Laburist a început să se opună chiar alianței anglo-americane în contextul războiului rece. Această poziție a rămas neschimbată până la venirea la conducerea partidului a lui Tony Blair care a revigorat partidul prin adoptarea proiectului politic „a treia cale”. Acest proiect politic susținea preluarea unor elemente din *thatcherismul* practicat de conservatori (atât în economie, cât și în domeniul securității naționale) în ultimele decenii și printr-o flexibilitate mai mare față de schimbările din opinia publică. Una dintre evoluții a fost păstrarea atitudinii eurosceptice a britanicilor, care au refuzat cu obstinație adoptarea unor acorduri europene capitale cum ar fi Convenția Schengen și Moneda Europeană Unică.

În ciuda poziției sale clare pro-europene, Partidul Laburist a trebuit să se adapteze la resentimentele compatrioților săi. În acest caz, guvernul Blair a reluat o poziție practică cu succes în trecut de Margaret Thatcher, aceea de apropiere mai mare de Statele Unite decât de Uniunea Euro-

peană. Ca urmare, Marea Britanie a rămas unul dintre aliații europeni de bază ai SUA, pe când restul țărilor UE au evoluat către o poziție proprie. În situația actuală, a crizei irakiene, guvernul Blair a adoptat aceeași poziție, bazată pe susținerea unei intervenții motivate umanitar, motivație care este compatibilă cu platforma laburiștilor, însă și-a alienat electoratul tradițional, susținător al unei poziții pacifiste. De aceea poziția sa nu are suportul majorității populației, însă guvernul Blair nu mai poate da înapoi. Cu riscul unei scindări a partidului, sau a unei renunțări la cariera politică, Tony Blair își menține poziția inițială, care, de altfel, este susținută de o parte importantă a partidului, dar și de opoziția conservatoare (fapt ce ar putea constitui un dezavantaj pe termen lung, prin crearea unei confuzii între programe politice). Această tabără susține continuarea programului „a treia cale”, al lui Blair, pe când tabăra opusă susține revenirea la politicile tradiționale laburiste, în speranța salvării electoratului tradițional al partidului.

În cazul Europei de Centrale și de Est este de remarcat uniformitatea pozițiilor, exemplificate de **Partidul Socialist Ungar (MSzP)**. Acest partid se află la guvernare, dar, în ciuda unei anumite tradiții antirăzboinice, manifestate cu intermitențe, susține campania militară americană în Irak. Motivul principal, ca și în cazul altor partide social-democrate central-europene, este că aceste țări au aderat sau sunt în curs de aderare la NATO, respectiv la UE. Faptul că aderarea la NATO a survenit sau va surveni înaintea aderării la UE este semnificativ. El reflectă importanța pe care aceste țări o acordă securității naționale, mai ales în raport cu vecinii de la est. De aceea, *agenda politică națională primează asupra agendei Internaționalei Socialiste în acțiunile politice ale partidelor socialiste din estul și centrul Europei*.

În mod asemănător, partidele socialiste est-europene aflate în opoziție, cum este și **Partidul Social-Democrat Bulgar**, susțin intervenția ame-

ricană. Aceste partide s-au raliat la o platformă națională comună a tuturor partidelor în ceea ce privește politica externă a țării și, de aceea, poziția lor este similară tuturor celorlalte partide.

Din exemplele de mai sus rezultă clar **două modele de acțiune ale partidelor socialiste europene**. În primul rând, există o acțiune coordonată a partidelor din țările membre UE în direcția opoziției față de intervenția americană. Pe de altă parte, în cazul Marii Britanii și a țărilor candidate est-europene interesul național, și în special agenda securității naționale, are întâietate în fața unei politici integrate europene pe această temă. Din acest motiv, importanța NATO este accentuată în est, în timp ce ea se reduce în vest. Pentru a explica aceste evoluții este necesară o analiză a situației țărilor europene și a viziunilor lor în domeniul securității și integrării europene.

3.b Diviziunea geografică

est-vest între statele europene

În ceea ce privește vestul continentului, adică țările membre UE, se observă anumite puncte de convergență, dar și unele divergențe. Se remarcă faptul că fiecare dintre țările relevante din cadrul UE are un proiect propriu atât în ceea ce privește integrarea cât și politica de securitate.

Franța, de exemplu, a susținut mult timp conceptul de „Europa națiunilor”. Acest proiect urmărea formarea unei uniuni limitate în cadrul căreia instituțiile naționale și-ar fi păstrat relevanța. La începutul anilor 80, însă, această poziție a fost abandonată sub impulsul unei noi viziuni susținute de socialiștii francezi în vederea unei mai mari integrări politice și economice. Această integrare urma să se facă, însă, preluând o parte din modelul instituțional francez și accentuând principiul subsidiarității dintre instituțiile europene și cele naționale. În domeniul securității europene, Franța a avut încă de la părăsirea Consiliului Militar al NATO, în 1966, o poziție diferită de cea americană. Această politică vizează scăderea rolului NATO până la neutralizarea componentei mil-

itare, concomitent cu elaborarea unei Politici Externe și de Securitate Comune (PESC) a UE, care să țină cont mai mult de interesele actualei UE și, implicit, ale Franței. În această situație, UE ar acționa ca o mare putere, ca un concurent al SUA în domeniul securității globale, dar și în alte sectoare, cum ar fi cel economic.

Germania, pe de altă parte, a susținut încă de la formarea Comunității Europene un model de organizare federal, care să creeze o structură supras-tatală coerentă, capabilă de a genera, în primul rând, prosperitate economică cetățenilor săi. Acest proiect a revenit în forță în ultimii ani, fiind susținut de mai multe partide socialiste din țările UE. În domeniul securității europene, însă, Germania s-a raliat până de curând poziției SUA, acceptând umbrela militară americană fără a pune condiții, fapt care i-a adus beneficii indiscutabile în trecut. În ultimul timp, însă, Germania s-a raliat poziției franceze față de PESC. Această schimbare de atitudine poate fi explicată prin noul compromis franco-german prin care Franța a acceptat dezbaterea privind Noua Constituție a Europei în schimbul acceptării poziției sale privind PESC de către Germania.

Berlinul are în problema securității europene o opinie mediană. Ea este un susținător asiduu al PESC. Deși a acceptat constituirea forței de reacție rapidă a NATO, Germania a urmat Franța într-o poziție de frondă în interiorul NATO la adresa SUA, moderată ulterior. Germania dispune de o configurație a discursurilor de securitate mai complexă decât în cazul Franței și Marii Britanii. Pe de o parte, în ceea ce privește securitatea externă, SUA au fost o referință obligatorie a securității germane după cel de-al doilea război mondial, concomitent cu faptul că din discursul de securitate german lipsește total o viziune proprie *activă*. Cu alte cuvinte, *securitatea germană nu este definită prin opoziție cu vreun stat sau politică, cum este cea franceză în raport cu Statele Unite și politica americană, ci este bazată pe prohibirea*

perpetuă a implicării militare germane – moștenire a experienței celui de-al doilea război mondial. Ca urmare, definirea securității pentru comunitatea politică germană este orientată spre interior: elementele sale sunt prosperitatea economică legată de UE, siguranța socială, eliminarea de clivaje majore din interiorul comunității politice germane. Față de SUA, în contextul crizei din Irak, se conturează existența (sau resuscitarea) unei definiții a securității care urmează distincția CDU-SPD. Dacă în definirea dinspre CDU SUA erau actorul *celălalt similar*, pentru SPD SUA devin un *celălalt diferit*. Tranziția de la un tip de discurs la celălalt s-a efectuat mai ales în contextul exploatării electorale (unii analiști folosesc termenul de oportunist) de către Gerhard Schroeder a vechii teme a pacifismului tradițional german, în condițiile în care acțiunea SUA (campania împotriva terorismului) a fost definită de către SPD și aliații ca violând postulatul neimplicării militare a Germaniei. Schroeder a mers până acolo încât a făcut aluzie la cursul viitor al politicii externe germane ca urmând o „a treia cale”, părând astfel dispus să articuleze o linie politică și contrazicându-i, astfel, implicit pe cei ce considerau atitudinea sa doar conjuncturală.

Principalul oponent al acestui proiect comun însă este **Marea Britanie**. Susținătoare tradițională a vechiului proiect al „Europei națiunilor”, Londra nu dorește încă o fuzionare a interesului său național cu ansamblul UE. În domeniul securității europene Marea Britanie nu are certitudinea că PESC va reflecta în vreun fel interesul său, ci mai mult preponderența franco-germană, și consideră cadrul NATO ca fiind încă viabil și corespunzător nevoilor de securitate europene. În plus, Marea Britanie susține un proces mai intens de reformă economică în cadrul UE care să modifice unele proceduri ineficiente existente în prezent. La aceeași concluzie au ajuns, se pare, guvernele din țările care susțin intervenția americană (Spania, Italia, Olanda, Danemarca și Portugalia).

Așadar, cu excepția Marii Britanii, țările membre UE, și mai ales, partidele socialiste din aceste țări au ajuns la un anumit numitor comun în privința imaginii noii Europe. Spre deosebire de acestea, însă, țările din est au o viziune diferită asupra integrării și mediului de securitate european.

Pentru majoritatea țărilor est-europene, principala amenințare la adresa securității naționale a constituit-o prezența URSS, iar mai târziu a Rusiei, în vecinătatea lor. În acest scop ele au căutat și au obținut intrarea sub umbrela Statelor Unite, deoarece în momentul respectiv nu exista o alternativă europeană de securitate viabilă, în afara NATO. Astfel, importanța acestui punct pe agenda națională a dus la corelarea pozițiilor partidelor socialiste est-europene în direcția integrării în NATO. În contextul integrării în UE, însă, aceste țări încep să aibă probleme cu proiectul franco-german, care nu pare să ia în seamă interesele lor de securitate și persistența identității naționale în aceste state. Chiar dacă Irak-ul nu este o amenințare directă pentru aceste țări, ralierea lor la poziția americană este o garanție pe termen lung că securitatea lor națională va fi asigurată. În contradicție cu viziunea franco-germană, aceste țări se raliază poziției britanice, din lipsa încrederii într-o nouă structură de securitate europeană aflată încă în proiect și cu un viitor nesigur.

4. Valorificarea contextului actual de către România

În actualul context, poziția României de a susține, împreună cu alte țări europene, intervenția americană în Irak, are implicații semnificative pe termen lung. În contextul aderării la NATO, România se dovedește un partener de încredere pentru SUA și alți membri NATO. În contextul aderării la UE, România se situează în interiorul unei noi coaliții („Noua Europă”) de state candidate cu interese apropiate care vor putea, în acest fel, să negocieze condiții de aderare mai avanta-

joase pentru interesele lor naționale. Chiar dacă acest fapt ar putea ridica unele piedici în calea aderării, ele nu pot împiedica succesul, chiar și parțial, al unei astfel de politici în condițiile în care aceste țări au acum și alternativa unei cooperări economice mai strânse cu Statele Unite, ceea ce ar dezavantaja actuala UE.

În această configurație a „alianțelor de voință” România poate avea un rol, în condițiile în care acțiunile americane nu contravin intereselor UE *ca întreg*, nu doar unor state separate (Franța, Germania) care sunt sau pot fi, la rândul lor, angrenate în astfel de coaliții – vezi interesul abia mascat al Franței sau Rusiei pentru eventuala reconstrucție post conflict a Irakului. Totuși, momentul în care Uniunea Europeană se va comporta ca un actor unitar în relațiile internaționale nu este foarte apropiat, astfel că România sau alte state din răsăritul Europei nu vor fi puse realmente să aleagă între Statele Unite și Europa. Pe de altă parte, România nu trebuie să mai conceapă integrarea sa în NATO sau UE ca un proces unic; ea trebuie să treacă, preventiv, de la definirea securității sale în raport cu aria *euroatlantică* la o definire mai circumscrisă realităților geopolitice și geostrategice actuale.

5. Concluzii – potențiale evoluții ale Internaționalei Socialiste pe termen lung

1. Deși Internaționala Socialistă a adoptat o poziție comună față de problema irakiană în cadrul Consiliului de la Roma din 20-21 ianuarie a.c., aceasta nu reprezintă mai mult decât poziția adoptată în cadrul Consiliului European de la Bruxelles, adică un **consens minimal**, care nu a fost operațional în rezolvarea problemei Saddam Hussein. Social-democrația europeană este în criză în aceeași măsură cu statele europene, care nu au reușit adoptarea unei poziții comune *operaționale* în problema irakiană. Din perspectivă realistă trebuie recunoscut faptul că diplomația și pacifismul nu pot rezolva întotdeauna problemele inter-

naționale, că democrațiile trebuie să fie capabile să recurgă la arme pentru eliminarea pericolelor care o amenință. Deși o valoare fundamentală a social-democrației este *solidaritatea*, aceasta nu este suficientă pentru a rezolva situațiile conflictuale, altfel spus, principiile și valorile sunt adesea ineficiente în fața intereselor naționale, prin definiție egoiste. Dacă Europa, ca entitate geopolitică, resimte o criză a mijloacelor de acțiune, social-democrația se zbate între dilemele axiologice și necesitatea de acțiune.

2. Social-democrația europeană, deși este internaționalistă, promovează valorile pozitive ale globalizării, este strâns legată de interesele statului național. Discursul și politica pacifistă a social-democrațiilor europene nu susțin în mod fățarnic valorile pacifismului, ale diplomației ca mijloc de rezolvare a conflictelor, acestea sunt valori conjuncturale menite a legitima acțiunea politică realistă:

- Franța: socialiștii sunt la fel de pacifiști (anti-americani) precum Mișcarea pentru Republică

- **Social-democrații germani reprezintă Germania pacifistă, care dorește în fapt consolidarea unei Europe mai puternice, care să confere Berlinului un mai mare rol internațional.**

- Social-democrația europeană nu este unitară, o parte a social-democrațiilor occidentali (germani, francezi) reproșându-le colegilor estici că nu sunt solidari cu aceștia, în timp ce partidele acuzate invocă divergența de opinii din cadrul Uniunii Europene. Partidele social-democrate din Europa Centrală, care se află la guvernare și au adoptat punctele de vedere americane (Polonia, Ungaria, România) nu au „trădat” social-democrația pentru că nu este vorba de o „politică social-democrată”, ci de una națională, similară cu a vest-europenilor. Central-europenii percep Statele Unite ca un garant al democrației europene. Spre deosebire de unii vest-europeni, central-europenii nu văd nici o problemă în primatul puterii americane, și văd rolul lor în regiune prin apartenența la Alianța Nord-Atlantică.

4. Pe termen lung, actuala diviziune din cadrul Internaționalei Socialiste pe marginea chestiunii irakiene poate avea unele efecte importante în context european. Concret, se profilează formarea unui bloc est-european care susține o poziție diferită de a restului membrilor, poziție bazată pe interesele naționale din aceste țări. În plan european acest fapt se poate traduce printr-o încetinire a procesului de includere în structurile europene a țărilor candidate. În același timp, întregul proces de elaborare a noii constituții europene va trebui revizuit pentru a lua în calcul viziunile existente sau în formare ale țărilor din est asupra noii Europe.

5. Cel mai direct vizat de aceste evoluții este Partidul Socialiștilor Europeni (PES), principalul reprezentant al Internaționalei Socialiste la nivel european. În cadrul acestui grup politic trebuie organizate dezbateri pentru a apropia pozițiile celor două părți conturate. De fapt, pozițiile lor nu sunt divergente decât în domeniul securității europene, astfel că discuția se va rezuma la conturarea PESC în noua UE. În funcție de rezultatele negocierilor, diviziunile din cadrul Internaționalei Socialiste pot dispărea sau se pot atenua, adâncirea lor nefiind benefică decât pentru adversarii politi-

ci. Ceea ce este clar, însă, este faptul că partidele socialiste central-europene vor trebui să abandoneze o parte din temele naționale de pe agenda lor din prezent și să se conformeze tendinței generale din cadrul UE, iar partidele socialiste occidentale vor trebui să accepte o parte din agenda est-europeană în dezbateri. Cheia întregii probleme este, însă, **definirea unui mediu de securitate europeană de către PES** și, în aceeași direcție, reglementarea PESC, pentru a evita, pe viitor, eventualele neînțelegeri. Pentru aceasta însă, în mod paradoxal, Europa trebuie să devină mai puțin socială, mai productivă, mult mai coezivă în acțiune. Dacă social-democrația va deveni și mai pragmatică, punându-se în fruntea acestui proces, vom vedea în viitor. Rămâne însă periculoasă discrepanța dintre slăbiciunea mijloacelor pentru ca Europa să ajungă o mare putere și ambițiile pentru realizarea acestui vis. Europa și social-democrația au de ales între efortul pentru a deveni cu adevărat o mare putere și situația de putere regională. Primul țel înseamnă și voința de a purta războaie și de a asuma responsabilități internaționale, a doua situație implică adâncirea democrației și creșterea prosperității.

Nu știm însă pentru cât timp.

Analiză asupra mișcărilor anti-mondializare

Date generale ale contextului

Evoluția evenimentelor mondiale după prăbușirea sistemului comunist la sfârșitul anilor '80 a condus la o revenire în forță a capitalismului, iar noua formă pe care a luat-o acesta este denumită oficial de către teoreticienii ei „**mondializare neoliberală**“. Procesul este caracterizat de extinderea la nivelul întregii lumi a fenomenului capitalist. Revenirea în sfera lui de dominație a peste 350 de milioane de locuitori ai planetei este prezentată ca un succes incontestabil. Pe baza acestui succes s-a pornit o „cruciadă teoretică” prin care se prezintă viitorul numai din punctul de vedere al discursului globalizării. Instaurarea unei piețe unice la nivel planetar și funcționarea acesteia autonom, sub guvernarea legilor sale proprii, fără intruziuni din partea nici unui fel de instrument extern, este prezentată drept soluția tuturor problemelor de disfuncționalitate depistate până acum atât din punct de vedere economic cât și social și politic. Dincolo de considerațiile teoretice asupra beneficiilor fenomenului mondializant, unul dintre efectele sale practice este un anume tip de „**fractură socială**”, din ce în ce vizibil la nivelul societăților implicate.

Acest fenomen social tinde să ia amploare pe măsură ce mondializarea se instituționalizează, iar taberele beligerante se conturează cu mai multă claritate. Procesul este mai vizibil în Europa, unde există și cele mai multe mișcări antiglobalizare. Explicația rezidă în faptul că Europa se află în plin proces de integrare și acesta este considerat de către antiglobaliști un preambul al mondializării. De o parte se situează *instituțiile de stat*, care acționează în direcția mondializării, de cealaltă *societățile* care protestează împotriva acestui proces. Motivația de fond care ar sta la baza respin-

gerii mondializării de către acestea din urmă ar putea fi **tendința spre izolaționism a societăților europene**.

Cetățeanul Europei Occidentale tinde să se retragă în universul său cotidian și manifestă mai puțin interes față de evoluția altor societăți. El pare din ce în ce mai puțin dispus să se lase antrenat într-un conflict care nu-i atinge în mod direct interesele. **Non-conflictualitatea** reprezintă o trăsătură a evoluției societăților occidentale europene din ultimii ani. Sociologii au argumentat această tendință ca fiind un rezultat al procesului de „îmbătrânire demografică” a Europei Occidentale. Acest trend social nu este compatibil cu demersurile „mondializatoare” ale conducerilor acestor societăți. În ultimii ani, actorii conflictului au început să se delimiteze cu mai multă precizie. **Actorul-stat** dorește o integrare europeană, cu instituții comune și politici convergente, care să facă din Europa un partener puternic în sistemul internațional. **Actorul-societate** este preocupat de problemele sale individuale și dorește să fie cât mai puțin implicat în conflictele internaționale. Unele decizii pe care actorul-stat le-a luat în scopul realizării integrării europene a declanșat reacții ostile ale actorului-societate. Accelerarea procesului de integrare europeană din ultimii ani a generat uneori tensiuni și chiar conflicte între cei doi actori (vezi opoziția societății britanice față de intenția premierului Tony Blair de a introduce moneda euro în Marea Britanie). Caracterul acestor tensiuni și turbulența grupărilor antimondializare diferă de la o regiune la alta a Europei, în funcție de gradul de implicare în procesul integrării.

În vestul și centrul Europei mișcările antimondializare sunt puternice și bine organizate, iar obiectivele lor sunt *respectarea drepturilor omului, stoparea conflictelor armate și protejarea*

mediului. În estul Europei grupările mondializare sunt sporadice, mai slab organizate și în curs de formare. În cele mai multe cazuri ele reprezintă ramificații al grupărilor din Europa Occidentală.

Țintele militanților anti-globalizare

Mișcările antimondializare au obiective diverse – apărarea drepturilor omului, oprirea conflictelor militare, protejarea mediului. Toate acestea se circumscriu aceluiași scop – lupta împotriva mondializării. Protestatarii antiglobaliști consideră că mondializarea este principala cauză a *deteriorării relațiilor inter-umane*, dar și a *raportului individ-stat*, respectiv *individ-mediul*. Ei afirmă că mondializarea determină concentrarea puterii de decizie la nivelul câtorva concerne internaționale, iar politicile acestora încalcă drepturile omului. Așadar, diversitatea obiectivelor acestor mișcări nu este contradictorie, acestea (fie că sunt pacifiste, ecologiste, umaniste) se opun mai multor aspecte ce sunt consecințe ale aceluiași proces – mondializarea. Împotriva mondializării au luat atitudine, începând din 2001, numeroase organizații locale și internaționale care au organizat mitinguri și proteste. Amintim în acest sens mișcările de stradă de la Seattle, Davos, Porto Alegre, Genova și Nisa. Mișcarea antimondializare reunește o serie întreagă de organizații și partide cu un spectru extrem de larg de obiective (comuniști, socialiști, ecologiști, mișcări cu tentă strict apolitică – ATTAC-, mișcări sindicale, organizații religioase din diverse zone ale lumii).

O puternică ostilitate manifestă grupările antimondializare față de cele trei instituții financiare cu caracter „mondializator” - Banca Mondială, FMI, G 8. Acestora li se reproșează că prin politicile lor defectuoase au generat crize puternice în țările lumii a treia, situație care s-a repercutat negativ asupra economiei mondiale. Sunt cunoscute manifestațiile organizate, în ultimii ani, de către grupările antimondializare împotriva celor trei instituții. Aproape fiecare forum al acestora este însoțit, inevitabil, de proteste și acțiuni ostile ale grupărilor antimondializare. La New York (februarie 2002), la Calgary (iunie 2002), Washington (octombrie 2002) manifestațiile antimondializare

organizate cu ocazia summit-urilor FMI, G 8 au fost pașnice, dar ferme, contestând legitimitatea acestor instituții, precum și capacitatea acestora de a rezolva problemele omenirii (sărăcia, poluarea, SIDA).

Un exemplu: ATTAC

Între grupările antimondializare, una dintre cele mai active și mai bine organizate este ATTAC. Aceasta militază activ pentru transformarea societății capitaliste actuale într-o nouă societate în care să se respecte drepturile omului. Ea beneficiază de un organ de presă pe Internet (Le Grain de Sable) care este distribuit săptămânal la peste 25 000 de abonați. Beneficiază, de asemenea, de un consiliu științific care analizează pertinent tendințele de evoluție și caracteristicile economiei capitaliste actuale. De asemenea, ATTAC este implicat în protestul mondial împotriva utilizării organismelor modificate genetic în agricultura intensivă, avându-se în vedere gravele dezechilibre ecologice pe care le va induce pătrunderea în fauna spontană a caracterelor mutante ale plantelor. ATTAC este implicat în lupta concretă împotriva mondializării neoliberale, fiind organizatoarea manifestațiilor de la Praga și Nisa din anul 2002, precum și contra-manifestația de la Davos, Elveția (ianuarie 2001) și Forumul Mondial Social (25-30 ian.) de la Porto Alegre (Brazilia).

Antiamericanismul

O amploare considerabilă a luat în ultimii ani un alt fenomen – **mișcarea „antiamericanizare”**, un corolar al globalizării. SUA au început să fie percepute ca un simbol al mondializării. Tendința SUA de a-și impune sistemele de valori a fost considerată în unele cazuri agresivă, iar implicarea sa din ce în ce mai activă în politica internațională a generat reacții ostile, mai ales pe continentul european. Ușor perceptibil la sfârșitul anilor '90, curentul antiamerican s-a exacerbă în anii 2000, pe măsură ce SUA se implicau din ce în ce mai mult în rezolvarea unor conflicte europene. Erodarea popularității SUA în Europa Occidentală s-a produs inițial la nivelul maselor. Populația din această

regiune a Europei a început să remarce „viciile” un anumit mod de viață, de sorginte americană, denumit „consumism”. „Antiamericanismul” manifestat de grupările antimondializare este cauzat, în cea mai mare parte, de presiunile pe care SUA le fac pentru a atrage Europa într-un război pe care aceasta nu-l consideră al său.

Venirea la putere în SUA a președintelui Bush și politica sa externă au contrariat o serie din partenerii săi europeni. Între motive se numără repudierea tratatului ABM de dezarmare nucleară, refuzul unilateral de a semna tratatul de la Kyoto asupra protecției mediului, minelor antipersonale, armelor ușoare și armelor biologice. SUA a blocat crearea unei Curți Criminale Internaționale. Europa și-a exprimat simpatia și compasiunea față de națiunea americană după tragedia din septembrie 2001, dar a avut o atitudine foarte reticentă față de eventualitatea implicării sale efective într-un război alături de SUA împotriva Irakului. Cu cât presiunile americane sunt mai puternice, cu atât antiamericanismul european este mai evident.

Ostilitatea societății europene față de politica SUA a fost vizibilă mai ales în mai 2002, când președintele George W. Bush a efectuat un turneu în Europa (Franța, Germania, Italia) pentru a solicita sprijinul într-un război împotriva Irakului. Deopotrivă, la Berlin, Paris și Roma grupările antimondializare au organizat marșuri de protest împotriva politicii președintelui Bush. La Paris, 50 de asociații au lansat „un apel comun pentru o zi națională de manifestații față de strategia SUA de dominare a lumii întregi”. La Berlin protestanții antimondializare scandau „Nu ne trebuie războaiele tale, domnule Președinte”. La începutul acestui an, manifestațiile organizate de grupările antimondializare împotriva „militarismului american” s-au extins și în alte zone ale lumii. În Japonia, Spania, Italia, Belgia mișcările antiamericane au luat amploare. Manifestanții antiglobaliști din Austria au dat foc unui drapel american în fața Ambasadei SUA din Viena și au scandat lozinci antiamericane. Aproximativ 5.000 de persoane au manifestat la Göteborg și în alte mari orașe din Suedia, la mitinguri fiind prezenți numeroși oameni de cultură. În Marea Britanie, sondajele de opinie arată că 60% dintre englezi se pronunță

împotriva unei intervenții în Irak, în pofida angajamentelor guvernului Blair de a se implica într-un război împotriva Irakului. Manifestații de protest au avut loc și în circa 40 de orașe din Franța, în Rusia și în Canada. Chiar la Washington peste 50.000 de manifestanți s-au reunit pentru a-și declara dezacordul în legătură cu un eventual război în Irak. Manifestația a început printr-un miting împotriva „militarismului american”, în fața Capitoliului, unde se află Congresul SUA. „Nu războiului pentru petrol!” au scandat protestatarii, în timp ce pe unele pancarte se puteau citi lozinci de genul „Bombardați Texasul, și ei au petrol!”, „Schimbarea de regim începe de acasă” și „Oare Iisus i-ar bombarda?”.

Manifestații similare au fost organizate și în alte mari orașe americane. Amploarea acțiunilor din ultimele zile i-a făcut pe analiști să le compare cu demonstrațiile pacifiste din perioada războiului din Vietnam. Un sondaj de opinie publicat de revista „Newsweek” la jumătatea lunii ianuarie a.c. arăta că un război în Irak fără acordul ONU nu ar primi aprobare decât din partea a 31-39% dintre americani.

Concluzii

- Mișcările antimondializare devin din ce în ce mai frecvente pe măsură ce sistemul internațional evoluează în direcția cristalizării principalilor poli regionali de putere. Strângerea relațiilor dintre principalii actori ai scenei internaționale, creșterea gradului de interdependență în interiorul sistemului mondial conduce la o polarizare a forțelor. Creșterea gradului de interdependență în interiorul sistemului mondial este determinată de complexitatea noilor conflicte internaționale, dar și de accelerarea fluxurilor economice și informaționale. Accentuarea interdependențelor conduce la o accelerare a mondializării, astfel că aceasta a devenit un fenomen inevitabil.

- Deși au devenit tot mai active, mișcările antimondializare nu au influențat politicile guvernelor. Cu toate acestea, în cazul recentelor manifestații pacifiste din Europa (ianuarie 2003), grupările antimondializare au avut, într-o oarecare măsură, susținerea tacită a guvernelor europene.

Germania și Franța au anunțat că nu vor intra într-un război împotriva Irakului, în afara unui mandat ONU. O eventuală susținere europeană acordată războiului în Irak nu poate fi însă împiedicată de aceste manifestații pacifiste, ea va depinde în cea mai mare măsură de deciziile politice ale guvernelor europene.

- Acțiunea militară americană în Irak, în afara unei rezoluții cu caracter neechivoc din partea Consiliului de Securitate, poate fi contextul

nașterii unei „opinii publice mondiale anti-americane”.

În această ipoteză, dacă regimul Saddam nu va fi rapid învins ne putem aștepta la reacții de puternică ostilitate din partea populației americane, la scăderea încrederii în simbolurile americane (dolarul), la boicotarea produselor americane, la o reacție generală de ostilitate nu numai în lumea islamică, ci chiar în Europa, aliatul tradițional al SUA în secolul XX.

Concluzii

Analizele și evaluările care le însoțesc subliniază câteva aspecte actuale ale stângii politice europene.

- Între partidele socialiste și social-democrate există un ansamblu de principii și valori comune, dar politicile pe care și le asumă fiecare partid politic sunt independente.

- Există o preocupare puternică din partea fiecărui partid de centru pentru a găsi cele mai adecvate soluții la problematica socială internă, în contextul în care economiile au, în majoritatea cazurilor, traiectorii liberale. Din această perspectivă, social-democrația de la acest început de secol se deosebește de cea a tradiționalului stat social. De astă dată ea pare dispusă să lase o mai mare liberare pieței, pentru a se concentra spre reformularea politicilor publice.

- Social-democrația din țările aflate în tranziție, confruntată cu probleme proprii, poate reprezenta un element de inovare în mișcarea social-democrată pe măsură ce va reuși să formuleze răspunsuri consolidate și viabile la dilemele modernizării pe care o gestionează.

- Efectele globalizării neoliberale, evidențiază nașterea unor noi tendințe politice de stânga. Ele sunt mai radicale, se poziționează la stânga social-democrației. Mișcările antiglobalizare fiind abia la început nu au reușit încă să obțină coerență și consecvență politică. De altfel ele se mai definesc încă drept mișcări sociale. Cu toate acestea, datorită potențialului politic pe care îl au, ele nu trebuie neglijate în planul dialogului social-democrației cu forțele sociale și politice antiliberale.